

Bepillantás a háború utáni szlovén drámairodalomba

Színpad irodalmunkkal, az irodalmi kifejezésmódnak ezzel a sajátos műfajával az ész és a szív e szintézisével ugyanez a helyzet, mint minden művészi alkotással: mélyen a korban gyökerezik, mohón szippantja föl ereibe az emberi élet ismeretének nemes nedveit — Tália istennő leánya, aki szívet nemesít, gazdagítja a lelket és a szemnek, belső lényük e csodálatos szűrőlencséjének talán a legközvetlenebb módon tolmácsolja az alkotás minden szépségét.

A szlovén drámairodalom kincseit nem állíthatjuk oda a külföldi drámairodalom krózsusi kincstára mellé, drámairodalmunk azonban, ha egyszerű is, — számunkra — mégis nemes terményekkel teli magtár, amely kulturális létünknek sajátos jellegzetességet kölcsönöz. Színműirodalmunk, ha szerény is, szép utat tett meg Lindhartól, a szlovén drámairodalom megteremtőjétől Cankáron keresztül — aki szlovénba ojtott ibseni lobbanékonysággal alkotta meg a szlovén színműirodalom klasszikus korszakát — a modern alkotókig, Finszgarig, Borig és Iván Potrcsig. Ha visszaemlékszünk arra a sikerre, amit a közelmúltban Ivan Cankár „Szolgák” című színdarabja Párizsban aratott, nyugodtan elmondhatjuk, hogy drámai műveink méltán foglalnak helyet a világ színműirodalmának korszerű alkotásai sorában.

Amióta az ősember a maga kezdetleges módján először kísérlete meg, hogy vizuálisan megjelenítse a munkát, vagy pedig némajátékkal és táncsal adjon kifejezést örömének és bánatának, amióta először emelkedett az ókori koturnusokra, amióta Sophokles, Shakespeare, Ibsen és Miller szinte kőbevésték a drámaírás szabályait, amióta a passiojátékoktól a commedia dell' arte-n keresztül eljutottunk a modern színműírásig, a színpadnak, a mozgásnak és a ki-ejtett szónak mindig megvolt és megvan a maga bűvös ereje: az életet reprodukálni, hogy újra átélhessük, megvilágítani mindazt, ami a valóságban észrevétlenül marad, ami feledésbe merül. Az ilyen művészi tömörítés a vadul száguldó életből kiapadhatatlan forrást teremt, amelyből az emberiség már évezredek óta oltja lelkének szépség és bölcseség utáni szomját.

Röviden: a színpad a költészet, a kimondott szó és a mozdulatok szerencsés egyesítése; mindez együttesen új kifejezőerővé izmosodik, művészet a művészetben, benne az élet a legteljesebb alakot ölti, a gondolat pedig diadalmas elismerést arat.

Ha a háború utáni szlovén színpadirodalom eredményeit mindezekben a művészi prizmánokon át vetítjük ki, meg kell állnunk legtekintélyesebb drámaíróink, Iván Potrcs, a „Na kmetih” regény írója és több színdarab, mindenekelőtt a „Krefl” című dráma-trilógia szerzőjénél.

Hogy megkísérélhessem legalább is nagy vonalakban megrajzolni Iván Potrcs írói arcképét, nézzük mindenekelőtt a trilógia utolsó részét, amelyet 1953-ban írt meg Potrcs.

Akár a „Mladinszka knyiga” könyvkiadó vállalat szerkesztőségében keressük föl Iván Potrcs író, akár otthonában, mindegy, az az érzésünk, hogy rosszkar jöttünk: nem tudunk szabadulni attól a benyomástól, hogy látogatásunk „áldozatát” a legtevékenyebb munkában zavartuk meg, olyan gondolatokat száműztünk, amelyek talán ezer fényévnyi távolságban vannak kérdé-

seinktől és gondolatainktól. Potrcs asztalán, a szekrényekben és a szekrények tetején, a telefonkészülék alatt, az egész asztalon a megszokott potrcsi rendtelenség, könyvek, noteszok, kéziratok, folyóiratok, újságok, szükségesek és fölöslegesek — s e látszólagos zűrzavar fölött, az alkotás lázában, legtermékenyebb éveinek sodrában dolgozik a népszínműíró. A dolgozószoba a könyvszekrényvel és az íróasztallal — minden szinte reszket a mozgalmas tevékenységtől, mindenütt a kutató ember kezének nyoma. A diszkrétén elfüggönyözött, hatalmas ablakon keresztül csillogva árad be a téli nap fénye, három különböző művészi a fölfogás, három gondolat, három egészen új életszemlélet intim galériáját ragyogja be: egy női aktot, egy önarcképet, egy ptuji tájképet, amelynek előterében az író apja áll. Minden mozog, hullámzik, feszül, minden Potrcs forró, stájer temperamentumát és kétségtelen irodalmi alkotókészségét látszik hangsúlyozni.

Szó szót követ, megindul a beszélgetés, leginkább Potrcs írói témái körül forog a szó, arról beszélgetünk, ami írói munkásságának leglényegesebb vonása: a szlovén paraszt problémáját feszegetjük, erről beszél legzivesebben az író lendületes gesztusok kíséretében, körülbelül így:

— A mi falunk... a parasztok élete... parasztirodalom... e körül forognak a kérdések. Amondó vagyok, hogy a paraszttípusokat földolgozó irodalom lehet csak szép. A falusi életmód olyan helyzeteket teremt, amelyek a városi embert is, a munkást is érdeklik — természetesen ha megfelelőképpen ábrázoljuk. Csak a kispolgárok beszélnek gúnyosan a parasztirodalomról... Írásaimban még sokszor vissza fogok térni a parasztokra. Hát mi volna az irodalom értelme és célja, ha nem az, hogy az olvasó előtt megevelemítse a körülöttünk élő embereket, legyenek azok polgárok, munkások vagy parasztok. Keresnünk kell a mi emberünket, a szlovén embert, aki nálunk nevelkedik, akinek gyökerei nálunk mélyednek a talajba, akit a mi életünk formái — ezt kell föl kutatnunk, ezt kell bemutatnunk, nem pedig típusokat, akit mestersegesen, a divatos irodalom kedvéért ültetsz át a mi világunkba a nyugati irodalmárgodók elgondolásainak és szeszélyeinek példájára s azt sem tudod rólok, van-e fölük-farkuk és nem is tudsz velük mit kezdeni. Mintha valakinek az a halvaszületett gondolata támadna, hogy pálmaligetet ültessen a Triglav csúcsára!

A született, ösztönös drámaíró temperamentuma és kifejező beszédmodora akkor sem veszít szinciből, ha kedvenc témájáról számára idegen irodalmi műfajok „útvesztőibe” csalogatod, ha a korszerű irodalmi alkotás általános problémáira tereled a szót. Ilyenkor is annak az embernek a heves meggyőződésével beszél, aki tudja, mit akar:

— Végére is semmi kifogásom a divatos alkotások ellen — ilyenek is kell lenni. De a hátam is borsózik tőle, ha az emberek holmiféle — „magasabbrendű” célokkal eltorzítják az életet. Ismerem a legfiatalabb írónemzedéket, hosszabb idő óta írok a „Mlada pota” című folyóiratnak bírálatokat, s látom, hogy az igazi értékeknek kisebb a visszhangja mint kellene. Mit segít a tehetség és a műveltség, amikor az emberek ilyen vagy olyan izmus hatása alatt föláldozzák a legbensőbb érzelmeiket is? És még valami: meg kell mondanom, hogy a mai fiatal nemzedékben a kelleténél több a cinizmus. S az olyan nép, mint a miénk, ezt nem engedheti meg magának. A cinizmus rombol és gyilkol, s nem olyan embereket nevel, amelyenekre nekünk szükségünk van.

Ezekből a vonalakkból állítanám össze Potrcs irodalmi arcképét, az író és drámaíró arcvonásait, aki mindig az „élet arénájában” áll és harcol — mint Iván Cankár mondogta.

Újabb kérdéssel próbálkozunk, kérdéscsoporttal, amely jelen pillanatban a legjobban érdekel bennünket, mert Potrcs drámai trilógiájáról akarunk hallani.

A „Krefli” című háromfőlvonásos drámával Iván Potrcs pontot tett egy parasztsaládról szóló drámai trilógiájának végére. Potrcs bemutatja ennek a családnak a fölemelkedését és bukását, összeütközését a történelemmel, amely nem kerülte el ezeket a parasztokat sem, beleszólt az ő forrongó életükbe is. Egymást követik a régi és az új idők, egymás mellé sorakoznak a régi és az új észjárású emberek. A hagyományok, amelyeket önző makacssággal, törhetetlen akaraterővel az öreg Krefl képvisel, lassanként de elkerülhetetlenül megginognak az új, forradalmi világban. A három színműben Iván Potrcs új főlfogásban, szociális elemzéssel nyúlt e drámai alakokhoz, a szlovén irodalom régi problémájához: a telkes parasztok életéhez, földéhségükhöz, a „saját földön” folytatott gazdálkodáshoz. Ebben a művészileg legtökéletesebben megreformált színdarabban Potrcs a parasztdazdák, s a régi paraszti életmód agóniáját vetíti az új valóság fényével.

Potrcs életét ábrázoló képei nem sablonosak, nem fekete-fehérek, noha ez a tárgykor könnyen csábít ilyen tévutakra. A színdarabok központi figurája, az öreg Krefl, mélyen tragikus alak, aki kénytelen félreállni az új élet útjából, de küzd ellene, minden eszközzel, fölhasználja a pillanatnyilag megfészkelődött reakció erejét is, de amikor belátja, hogy hiába hadakozik a régi gazdák főlfogásának győzelméért, teljes erővel a reakciós Vrtnik ellen fordul. Meggyűlöli az öreg, becsületes, dolgozó paraszt kérérlhetetlen gyűlöletével, mert hiszen egész életén át a föld rabja, szolgálja volt s ezért, csak ezért kialakult benne valami kezdetleges, egyszerű igazságérzet, olyanforma, mint amelyet a közmondás jelent: aki nem dolgozik, ne is egyék. Az alant következő harmadik főlvonás-törredékben így beszél szomszédjához, Gocslovhoz, a hajdani bojtárhoz, a falu szegényéhez: Hej, öreg Gocslov! Mi lesz velünk? Amióta a világon vagyunk, egyre csak gürcölünk, húzzuk az igát... S lásd, most kőzénk áll valaki, aki sem nem szántott se nem vetett, nem is gürcölt sohasem...

„Krefli”, harmadik főlvonás, első jelenet

(A szobába belép Krefl, meglehetősen ittas, utána Gocslov).

KREFL: Megyek... mondtam már, hogy megyek... megyek hát... Látod, hogy megyek... Megyek, mert tudom, miért megyek... mert tudom, miért kell mennem!... Én paraszt vagyok — és a paraszt tudja, de jól tudja, hogy a hatóságot tisztelni kell — minden hatóság tisztelnivaló! Ez már vérben van a parasztnak, és én, én paraszt vagyok — Krefl a nevem. Hallod?

GOCSLOV: Hagyd a hatóságokat és a tiszteletet. Miért féljünk a hatóságtól, miért félnénk tőle — a hatóság... most mi vagyunk a hatóság!

KREFL (hátrulép): Mi? Ki az a mi? No beszélj!

GOCSLOV: Hát mi — a nép.

KREFL (nevet): Nép? Hahahaha... Most csak még azt mondd meg, mi, a Krefl-család is nép vagyunk? ... Látod, megakad a nyelved.

GOCSLOV: Hát persze, hogy mi is nép vagyunk.

KREFL: Ti igen, ti! Ti, akik most a tányérunkba is beleméztek.

GOCSLOV: Krefl, te éntőlem félsz?

KREFL: Tőled?... Azt már nem. (feléje tántorog)

GOCSLOV: Krefl! Feküdj le. Itthon vagyunk...

KREFL (előlki magától): Itthon? Itten? Hahaha! Öreg Gocslovom, itten Krefl nincs itthon. Nem, soha! Odaadtad a földet... s máris nem vagy ott. Hej, a...ragya verje ki a nagybágyádat.

GOCSLOV: Hagyd a nagybátyámat, bogaras volt az öreg, tudod.

KREFL: Nem volt bogaras! Tudta az, mit csinál: add oda a földedet és bújj be a hat szál deszka közé. Ezt is meg lehet szokni. Látod, nekem is lassan hozzá kell szoknom. Keresztet faragok s lesz hova feküdnöm. Kifeküdnék oda az eresz alá és meglátnád, egy-kettőre beleszoknék a koporsóba. A paraszt öreg, mindent megszokik. Csak a lovat nem szoktathatod az éhezéshez, mert beledöglik.

GOCSLOV: Krefl, hagyd ezeket a gondolatokat meg a hat szál deszkát. Kialszod magad, s minden rendben lesz. (*a másik szoba felé tuszkolja*)

KREFL (*ellenkezik*): Nem, nem, semmi se lesz rendben. Egy földnek nem lehet két ura, ezt jól jegyezd meg magadnak te is, meg a többiek is, Gocslov. Így van ez máris... Egy-kettőre a sutba kerülisz, jobb volna, ha a világon se lennél. Látod, így van ez. A fölvégen már nincs földem, a nagybátyámét megtartottam, nem volt kedvem a kemencezúgba melegegdeni — de látod, most mégis odakerültem... már ott is vagyok...

GOCSLOV: De hiszen önként mentél a szövetkezetbe.

KREFL: Önként! Hahaha! Önként!... (*leül*) No jól van. Ha bementem, hát bementem. Persze, hogy bementem. Magamat is önként akasztom föl, ha arra kerekedik kedvem, hahaha!

GOCSLOV: Reggelre kijózanodsz és eszed ágában se lesz fölakasztani magad.

KREFL: Hagyd csak, hagyd csak... Ne is higgyél nekem. De én tudom, mit csinálok. Rése gvag yok, igaz. Tudom, hogy részeg vagyok, de ne gondold, hogy Krefl nem tudja, mit csinál. Tudok én mindent. Az öreg boroshordó tudja, mit csinál, s azt is tudja, hogy már nem sok keresnivalója van itten. Ha véged van, Krefl, hát legyen véged. De miért ne legyen a gazdáknak is vége? Látod? Erről van szó. Végük van a gazdáknak, vége van Kreflnek is...

GOCSLOV: Nehéz veled boldogulni, Krefl! Úgy, ahogy volt, többé sohasem lesz. Aztán ne félj te a gazdálkodás miatt, majd csak elgazdálkodunk, ha élni akarunk.

KREFL: Én aztán nem gazdálkodok! Te azt hiszed, lehet így élni? Én meg azt mondom, hogy nem lehet! Igen, igen. Én is beléptem, de nekem már nincs itt keresnivalóm. Látod, én gazdálkodtam. Az is előfordult, hogy az adószedők megszorítottak s vele együtt gazdálkodtak az én földemen, de most — veletek — ez egészen más...

GOCSLOV: Ej, Krefl, most is gazdálkodhatunk!

KREFL (*kiegyenesedik*): Ha csak a gazdálkodásról van szó, ne sajnálj te engem. A gazdák és a gazdálkodás volt — nincs. Magad is tudod, hogy is volt a szántással... Gürcöltünk mind, hajszoltuk magunkat, húztuk az ígát. Egyszer a gazda tartotta az ekeszarvát, másszor a béres. Egyszer a béres kezében volt az ostor, máskor meg a gazdáiban. Egyszer Krefl, máskor Gocslov, de az ebédnél mind a ketten egy asztalhoz ültek. Így volt ez, bizony. Mered mondani, hogy nem így volt? (*mellenragadja, aztán sírvafakad*)

GOCSLOV: Igazad van, Krefl, gürcöltünk mi mindannyian, húztuk az ígát, de... Ti magatokért és mi is tiértetek.

KREFL: És ugyan mit ettem én? He... azt mondd, hogy én magamért dolgoztam, meg mások is értem dolgoztak? Így beszélsz te, Gocslov? Ezt mondd te most, Gocslov?

GOCSLOV: Ne siránkozzunk most, Krefl. Menjünk aludni.

KREFL: Aludni? Hát azt nem. Az álom úgy jön, mint a kaszás. Egyiket se kell hívogatni. Ezt mondom én, te meg gondoldj, amit akarsz. Neked jobb dolgod volt, neked nem ült a hátadra a föld. Egyszer mindennek vége van. Egyszer Krefl, másszor Gocslov. Így, van ez.

GOCSLOV *(nevetve)*: Így, Krefl! Megint együtt ülünk az asztalnál és együtt fogjuk az eke szarvát! Nem, Krefl! Semminek sincs vége!

KREFL: Úgy?! Nincs? Hát nincs. Nincsen már Krefl se Gocslov. Most aztán kibújít a görény az odujából! A görény! Hej, öreg Gocslov! Mi lesz velünk? Amióta a világon vagyunk, egyre csak gürcölünk, húzzuk az igát. S lásd, most közénk áll valaki, aki se nem szántott se nem vetett nem is gürcölt sohasem — ez a Vrtnik. Nappal nyujtózkozik, éjszaka meg a háját neveli, egyre feszül a bőre, már alig fér beléje. Látod, Gocslov, ez a görény szívja az én véretem, kiszívja az mindegyikünkét. Az enyémet már szívja...

GOCSLOV: Krefl, ennek is végeszakad egyszer.

Nemsokkal ez után a beteges érzelmkitörés után Krefl megtudja, hogy Vrtnik a háború alatt hazaáruló volt. A jelenet leszámolásá alakul át, az öreg Krefl belátja, hogy eddigi terveit hiábavalóak, azt hiszi, hogy fia is, akire az egész jövőjét építette, elhagyta. A „görény” Vrtnikkel folytatott vita után fölakasztja magát...

„Krefli” III felvonás, 2 jelenet

KREFL: Ki... ki vagy te?

VRTNIK: Hamarosan meg fogja tudni.

KREFL: Én mondom meg neked?

(Vrtnik zsebredugja két kezét és szétvetett lábakkal megáll Krefl előtt.)

KREFL *(nyugodtan)*: Kiket öltek le negyvenkettőben a kompnál és kiket nem? No, halljuk!

VRTNIK *(zavartan)*: Ugyan hát kit? *(haragosan és fenyegetően)*: Kit?

KREFL: Az á-á-á-rulókat nem!

VRTNIK: Ki... kicsoda kire gondol... ki az áruló?

KREFL: Ne kérdezz, hanem tekintsd a magad lelkébe!

VRTNIK: Azt fecsegi valaki, hogy talán én?...

KREFL: Mondtam, hogy ne kérdezősködj... Magad tudod legjobban, amit az egész falu suttog.

VRTNIK: Az egész falu!... Ha-ha-ha!... Jula! Jula!... Hát úgy, Krefl! Majd mindjárt meghallod, mit beszél az egész falu!

(A lány bejön és megáll az ajtó mellett.)

VRTNIK: Jula, mit történt a partizánokkal a kompnál?

(A lány hallgat, kendőjét húzogatja a szeme elé.)

VRTNIK: Talán elfelejtetted?

A LÁNY: Megölték őket.

VRTNIK: Miért?

(A lány továbbra is hallgat.)

VRTNIK: Na, beszélj!

KREFL: Mond a szemébe az átkozottnak!

VRTNIK *(kemény hangon)*: Jula!

A LÁNY: Semmit se mondok el... Ha én kinyitom a számat!...

KREFL *(rákiált)*: Ki árulta el őket? Ezt mondd meg!

A LÁNY: Mást tegyetek bolonddá, ne engem! Majd beszéltek, ha akarok. *(Sarkon fordul és kimegy.)*

VRTNIK: Az egész falu... ha-ha-ha! Kedves, jó, Krefl barátom, az emberek azt fogják mondani, amit mi akarunk!

KREFL (*Ökölbeszorítja a kezét*): Görény! (*Vrtnik felé indul.*) (*Vrtnik a lépcső karfájához szorítja Kreflt. Az öreg egy pillanatra megtántorodik.*)

KREFL: Így, hát így... Te... te... na várj csak... egy kettőre itt lesznek, akik majd leszámolnak veled... te... görény...

VRTNIK: Talán bizony Ludvikra gondol? Ha-ha-ha-ha...

KREFL: Ne vedd a szádra a nevét!

VRTNIK: Annak a széltolonak is befellegzett. Az is azt hitte, hogy majd az új hatóságok is úgy táncolnak, ahogyan ti füttyültök. Hiába volt minden furfangotok, hogy a szövetségezet az ujjaitok köré csavarjátok, hiába... beleesett a légy a levestekbe! Úgy eltaposunk benneteket, mint a férget...

KREFL (*Kiegyenesedik*): Hát idehallgass! Ami volt, az volt! Vigyen el az ördög mindent, ha már így kell lenni. De... mondok neked valamit (*Vrtnik felé közeledik*)... senkítő! sem vettem el egy fityinget sem. Itt... itt... becsület van (*a mellét döngeti*) és sohasem lesz más... s ezzel... ezzel a becsülettel megyek a másvilágra. De téged, téged megátkozlak, halálos ágyamon is átkozni foglak! Te... görény!

(*Vrtnik hátrál és kimenekül.*)

KREFL (*megáll a pítvar közepén, körülnéz, megakad a szeme a pincegádor gerendáján lógó kötélén, rámered és fölnevet*): Halálos ágyamon? Ha-ha-ha... Kij várja azt ki? Na kötél, te mit szólsz? Mi? (*egy pillanatnyi szünet után*) Csak lógi, csak lógi ott... Meghalni még mindig ráérek, arra van idő... (*A kötél után nyúl, megfordul, az ablakra néz, amelyen keresztül harmonikaszó szűrődik be, keze újra a kötél után lendül*). Muzsikáljatok, huzzátok, a fene essen belétek! (*Az asztalhoz lép, fölemeli a korsót és fenéig kizissza*). Na lám... megy a dolog... megy. Mindent elvisz az ördög. Francsekot, Nánát, a földet... de téged is, vén koldus... Másnak ástad a vermet, megad estél bele. Ha-ha-ha! Egyszer a Krefl, másszor a Gocslov... Egyszer a Gocslov... másszor meg a Krefl... Csakhogy egyszerre minden a feje tetejére állt... kibújt a görény az odujából... és a veremet szívta. Az én veremet... Francsekét... mindenkiét... az utolsó csöppig kiszivta... Látod, Gocslov, te megpróbáltad velem szép szóval... semmire se mentél! Engem meggyőzni!... Engem! Azt hitted, hogy sikerül? Sikerült a fészkes fenét!... Mentem is meg nem is... itt belül nem mentem... (*melére üt*) Az öreg Kreflvel nem boldogultál... eztán sem mégy semmire... Ha-ha-ha! Akkor győzöd te meg a Kreflt, amikor majd a gödörben lesz... Krefl mindéig Krefl marad... Francsekkel, látod kezdhetsz valamit... fiatal még... de őt sem térítetted meg... Látod ,annak is meg mindannyiunknak is jó volna, ha... Minden másképp lenne... Francsek... az más tanítómestert szerzett magának... Ez meg, barátom, a revolúció! Félünk tőle, mégis eljött, itt van... semmit se tehetünk... Csak az a görény ne volna! (*fölfortyan*) De várj csak, kutya, emberedre akadsz még majd te is, s az majd mőresre tanít... Csak... csak... az öreg Krefl akkor már nem lesz... (*félíg énekelve*) Krefl, öreg Krefl... te se iszol már több... bort... Te se leszel már... A kukacok falnak föl... Nem leszel már te se... Minden istenteremtényének egyszer vége van... (*Fölfáll és énekel*) Nem iszol már több borocskát... fölfalnak a kukacocskák... (*Belenéz a korsóba*) He-ej! De mielőtt így lenne, az öreg Krefl teleszívja magát... (*Fölemeli az üres korsót*)... Nézd a részeges disznót, mind megitta (*Kezében az üres korsóval körülnéz, mintha keresne valakit*) Héj! Hol az ördögbe vagytok? Bort ide az asztalra!

Vrtniket leleplezik, Kerfl fia, Francsek, akit eltűntnek hittek, előkerül és az új rendszerbe vetett hittel eltelttem kezébe veszi a gazdaság vezetését, de már későn — az öreg Krefl öngyilkos lett.

A végzetet Francsek sem állíthatta meg, pedig igaz úton járó, dolgos le-
gény volt, heves, lobbanékos természetű, a háború alatt a partizánokkal váll-
vetve küzdött, de a fölszabadulás után a szövetkezet ellen fordult, noha tisztán van azzal, hogy a mezőgazdaság szocializálásának el kell következnie. Megingatja az uszító Vrtnik, de hamarosan lerázza magáról ezt a káros befolyást és amikor Vrtniket leleplezik, Francsek már tisztán látja, hogy a szocializmus az egyetlen út a jobb élet felé. A lelke mélyéből fakadó megismerés szól belőle, amikor szinte gyón a feleségének: „Mindnyájan, mindnyájan hibáztunk, Nána... mindenért mi vagyunk hibásak... Látod, most, hogy megmozdult a föld a lábunk alatt, most tisztán látok. Minden másképpen lenne, ha mi magunk mások lettünk volna...”

A régi világ bukásával és a lelkek megtisztulásával végződik ez a dráma... 1948-ban egy kis szlovén faluban... azokban a napokban, amikor széles alapokon megkezdődött a föld szövetkezeti megmunkálása. A tegnapi paraszti, a földéhségtől vezérelt paraszti számára szörnyű, tűrhetetlen vereséget jelentettek ezek a napok, azok számára viszont, akik megértették az új idők szavát, az erkölcsj megújulás, a szebb jövő kezdetét hozták a munkától terhes idők.

Iván Potracs, a drámaíró a maga véres valóságában mutatta be ezt az időszakot, semmit sem változtatva, szépítve azon, ami emberi. Drámai triológiájában élénk, mozgalmas képet festett a szlovén parasztról és a szlovén faluról abból a korszakból, amit bátran nevezhetünk történelmi fordulópontnak.